

ВІДГУК

**офіційного рецензента доктора педагогічних наук, доцента,
професора кафедри ЮНЕСКО "Філософія людського спілкування"
та соціально-гуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного
університету Данченко Ірини Олексіївни**

**на дисертацію Червоного Сергія Олександровича «Формування
управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у вищих
військових навчальних закладах у процесі професійної підготовки», подану
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта
(за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»**

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний етап розвитку системи військової освіти України характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими необхідністю підвищення обороноздатності держави, переходом Збройних Сил України на стандарти НАТО, упровадженню нових моделей військового управління та модернізацією професійної підготовки офіцерського складу. За цих умов особливого значення набуває проблема підготовки командирів тактичної ланки, здатних ефективно здійснювати управління підрозділами в умовах високої динаміки сучасного бою, інформаційної невизначеності, цифровізації управлінських процесів та швидкого прийняття рішень.

Одним із ключових напрямів удосконалення професійної військової освіти є формування управлінської компетентності майбутніх командирів, яка сьогодні розглядається як інтегральна професійна характеристика офіцера, що поєднує систему професійних знань, практичних умінь, лідерських якостей, комунікативної культури, психологічної готовності, критичного мислення та відповідальності за результати управлінської діяльності.

Актуальність дисертаційного дослідження Червоного С. О. визначається також тим, що існуючі підходи до професійної підготовки майбутніх командирів танкових підрозділів ще не повною мірою враховують сучасний бойовий досвід Збройних Сил України, вимоги професійної військової освіти НАТО (Professional Military Education), принципи Mission Command та можливості сучасних цифрових технологій навчання. Саме тому розроблення цілісної педагогічної моделі формування управлінської компетентності є своєчасним, актуальним і науково обґрунтованим завданням.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до сучасних державних пріоритетів розвитку системи освіти, науки та сектору безпеки й оборони

України. Водночас дослідження органічно інтегрується у сучасний міжнародний науковий простір, оскільки його концептуальні положення базуються на використанні нормативно-доктринальних документів НАТО, рекомендацій програми NATO DEEP, концепції Professional Military Education та сучасних моделей військового лідерства.

Дисертація виконана в межах наукових досліджень Державного біотехнологічного університету, спрямованих на розвиток компетентнісного підходу у професійній освіті, цифровізацію освітнього процесу, удосконалення технологій професійної підготовки та формування управлінських компетентностей майбутніх фахівців. Насамперед, дослідження виконано в межах науково-дослідної тематики кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування - «Стратегічні засади розвитку систем управління інноваційно-інвестиційною та господарською діяльністю суб'єктів господарської діяльності (фундаментальна)» (№ держреєстрації 0122U201108) та кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін - «Образ майбутнього: завдання дослідження перспектив розвитку суспільства постмодерну» (№ держреєстрації 0123U101715).

Автор є співвиконавцем наукового проєкту прикладного дослідження з державного фінансування МОН № 3-26-27 БО «SMART-освітня технологія формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у професійній підготовці за стандартами НАТО» (Державний реєстраційний номер: 0126U000996).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність. Аналіз змісту дисертації свідчить, що сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються належним рівнем наукової обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та достатньою достовірністю. Досягнення поставленої мети забезпечено комплексним використанням взаємодоповнювальних методів дослідження, адекватних його предмету та завданням. Методологічну основу роботи становлять компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний та аксіологічний підходи, які дали змогу всебічно дослідити процес формування управлінської компетентності майбутніх командирів танкових підрозділів.

Автором проведено ґрунтовний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, нормативно-правових актів України, військових доктрин та документів НАТО, що забезпечило достатню теоретичну базу дослідження. Важливим аргументом на користь достовірності отриманих результатів є проведення педагогічного експерименту, застосування сучасних методів статистичної обробки даних та підтвердження ефективності запропонованої моделі

формування управлінської компетентності. Висновки дисертації логічно впливають із результатів проведених теоретичних і експериментальних досліджень, повністю відповідають поставленим завданням та є достатньо аргументованими.

4. Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному розв'язанні актуального науково-прикладного завдання щодо розроблення та експериментальної перевірки педагогічної моделі формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у процесі професійної підготовки. До найбільш вагомих наукових результатів дисертації слід віднести:

- теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку НАТО-сумісної моделі формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів;
- побудову нормативно-доктринальної рамки професійної підготовки на основі інтеграції вимог українських нормативних документів і стандартів НАТО;
- уточнення структури управлінської компетентності командира танкового підрозділу та визначення її компонентного складу;
- удосконалення методичного інструментарію діагностики сформованості управлінської компетентності шляхом розроблення комплексної системи критеріїв, показників і рівнів оцінювання;
- подальший розвиток теоретичних положень професійної освіти щодо проектування компетентісно орієнтованого змісту професійної підготовки військових фахівців.

Отримані результати характеризуються достатнім рівнем новизни, мають самостійний характер і становлять внесок у розвиток педагогіки професійної освіти та військової педагогіки.

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. Теоретична цінність дисертаційної роботи полягає в подальшому розвитку наукових положень теорії професійної освіти щодо формування професійної компетентності майбутніх військових фахівців, зокрема управлінської компетентності командирів тактичної ланки.

Автором поглиблено наукові уявлення про сутність, структуру та зміст управлінської компетентності командира танкового підрозділу як інтегральної характеристики його професійної готовності до управлінської діяльності. Науково обґрунтовано педагогічні умови її формування, визначено принципи побудови освітнього процесу та розроблено модель, яка поєднує цільовий, методологічний, змістовий, процесуально-технологічний і результативно-діагностичний блоки.

Безумовним науковим здобутком дисертації є систематизація сучасних підходів до управлінської підготовки військових фахівців із урахуванням компетентісної парадигми освіти, принципів військового лідерства та сучасних концепцій управління військами. Це сприяє розвитку теоретичних засад

військової педагогіки та професійної освіти в умовах реформування сектору безпеки й оборони України.

Практична значущість дисертаційної роботи визначається можливістю безпосереднього використання її результатів у діяльності закладів вищої військової освіти (авторська модель формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів; педагогічні умови реалізації моделі у процесі професійної підготовки; система критеріїв, показників та рівнів сформованості управлінської компетентності; методика комплексного оцінювання результатів професійної підготовки курсантів; навчально-методичні рекомендації щодо використання ситуаційного навчання, командно-штабних вправ, проблемно-орієнтованих завдань, цифрових освітніх технологій та рефлексивних методів навчання).

Практичне значення роботи посилюється тим, що результати дослідження впроваджені в освітній процес закладів вищої військової освіти та можуть бути використані під час оновлення освітньо-професійних програм, розроблення методичного забезпечення навчальних дисциплін, організації командирської підготовки, підвищення кваліфікації офіцерського складу та вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості військової освіти.

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлені у наукових працях автора та пройшли належну апробацію. Результати дослідження оприлюднено у статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, включених до Переліку наукових фахових видань України, у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Scopus, міжнародній колективній монографії, а також у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Аналіз публікацій свідчить, що вони відображають основні етапи виконання дослідження, а саме: теоретичні засади формування управлінської компетентності майбутніх командирів; концептуальні підходи до побудови педагогічної моделі; обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки; результати експериментальної перевірки ефективності авторської методики; напрями використання цифрових технологій у військовій освіті.

Публікації логічно пов'язані між собою, відповідають темі дисертації та достатньо повно відображають її науковий зміст. Обсяг і якість наукових праць відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура дисертаційної роботи є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Дисертація містить усі необхідні структурні елементи: вступ, основні розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Матеріал викладено послідовно, із дотриманням вимог наукового стилю. Робота характеризується належною аргументованістю, чіткістю викладу та внутрішньою логікою.

Обрана методологія дослідження відповідає його предмету та забезпечує досягнення поставленої мети. Наукові положення, висновки й рекомендації є

взаємопов'язаними, достатньо аргументованими та підтверджуються результатами теоретичного аналізу й педагогічного експерименту. Оформлення дисертації відповідає загальноприйнятим вимогам до наукових кваліфікаційних робіт. Таблиці, рисунки, схеми та додатки органічно доповнюють основний текст, полегшують сприйняття результатів дослідження та підвищують його наочність.

У цілому дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, за змістом, структурою, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю отриманих результатів і практичною значущістю.

8. Академічна доброчесність. Аналіз дисертації дає підстави констатувати, що автор дотримується принципів академічної доброчесності, визначених Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту». У роботі належним чином оформлено посилання на наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові документи, військові доктрини та інші використані джерела. Наукові результати, винесені на захист, характеризуються самостійністю виконання, відповідають заявленій науковій новизні та підтверджуються змістом дисертації, проведенням педагогічним експериментом і публікаціями автора. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації результатів дослідження чи інших порушень принципів академічної доброчесності під час ознайомлення з дисертаційною роботою не встановлено.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Високо оцінюючи актуальність, наукову новизну та практичне значення дисертаційного дослідження, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

1. У дисертації досить переконливо обґрунтовано педагогічні умови формування управлінської компетентності. Разом із тим доцільно було б більш детально розкрити механізми взаємозв'язку між кожною педагогічною умовою та конкретними компонентами управлінської компетентності, що посилює б прикладний аспект запропонованої моделі.

2. Запропонована система критеріїв оцінювання є логічною та достатньо обґрунтованою. Водночас дисертація виграє б від детальнішого опису методики визначення вагомості окремих критеріїв при розрахунку інтегрального рівня сформованості управлінської компетентності.

3. До перспективних напрямів подальших досліджень доцільно віднести розроблення єдиної наскрізної системи формування управлінської компетентності військовослужбовців на всіх рівнях професійної військової освіти, що забезпечило б наступність професійного розвитку офіцерів упродовж проходження військової служби.

Наведені зауваження мають переважно рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності виконаної роботи та можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.
Дисертація Червоного Сергія Олександровича на тему «Формування управлінської компетентності командирів танкових підрозділів у вищих військових навчальних закладах у процесі професійної підготовки» є завершеним, самостійним, цілісним науковим дослідженням, у якому на належному теоретико-методологічному рівні розв'язано актуальне науково-практичне завдання, що має важливе значення для розвитку теорії професійної освіти, військової педагогіки та вдосконалення системи підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України. Зміст дисертації повністю відповідає її меті, поставленим завданням, об'єкту та предмету дослідження. Наукові положення, висновки й рекомендації характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості, достовірності та практичної значущості. Отримані результати мають наукову новизну, пройшли необхідну апробацію та впроваджені в освітній процес. Основні результати дисертації належним чином висвітлені у наукових публікаціях автора. Робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності, а її оформлення відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість одержаних результатів, належний рівень їх обґрунтованості та відповідність встановленим вимогам, вважаю, що дисертація Червоного Сергія Олександровича відповідає вимогам до дисертаційних робіт затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Червоний Сергій Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету

Ірина ДАНЧЕНКО

10.07.2026р.